

Od jutra do noći / Buch über das Pendeln (2021)

Dragi Nikola!

Ne znam kako da počnem. Jako si me presenetio s tvojom opširnom kritikom i analizom mojih pjesam. Nisam navikla, da se netko tako temeljito bavi mojim pisanjem, bilo to prozom ili lirikom (?!). Pred nekolikimi ljeti me je neki profesor iz Zagreba ohrabrio, da nastavim pisanje pjesam – i čini mi se, da je imao pravo. Jur od samoga početka mojega pisanja sam nekako ćutila, da morem u moji pjesma zgusnuti one misli i ćuti, ke i druge ljude, čitatelje ili slušatelje dirnu, da im to zaista ča veli, da morebit dotaknu njihovu dušu. Spominjam se na naše literarno čitanje u Beču (Palais Palffy) skupa sa koruško-slovenskimi autori, kot su to Maja Haderlap, Jani Oswald i dr. u ljetu 1982. ili 1983.; u prvom redu publike sidio je poznati autor Janko Messner. Kad sam recitirala moju tada novu pjesmu „Ništ' ne hasni“ se publika najednoč počne na neki mjesti pjesme smijati, a ja sam bila tako presenećena i stidljiva (moreš si predstaviti, da sam ončas imala jako malo iskustva u recitiranju), da sam se odjednom i ja smijala, ča mi je bilo jako neugodno. A ča je djelao Janko Messner? On se je smihljao i mi namigovao pak klimao glavom, kot da me hoće ohrabriti da (morebit) nastavim pisanjem...

Oprosti izlet u prošlost, ali ta prizor mi je sada došao na pamet. Morebit bi većkrat u životu bila tribala takovo ohrabrenje, peljanje i upozorenje ili samo konstruktivnu kritiku, da človik zna kade stoji, ča more poboljšati itd. Ali rijetko puti je tako čega bilo. Najveć puti sam bila sama, sama iskala mogućnosti publiciranja, iskala kritičare u privatnoj okolici (muž, kćer...) i uvijek bila zahvalna za odziv, mišljenje drugih... Kod nas u selu najveć puti samo čujem (i sada još): Odakle zameš nek ta čas za pisanje?! Znači, druge žene kuhaju, peru i pucaju, a ti?! Veli se: Pisanje je samotan proces.

A ponekad bi si človik željio samotu ili barem tišinu, da bi mogao pisati, ali nima je. A tako je bilo i kod pisanja u vlaku, kad su susjedi glasno brbljali i bleketali (najveć puti glupe stvari...). Čim bi bili opet kod knjige „Od jutra do noći“. Imaš pravo, kad veliš: prominili smo samo gospodare. Koliko puti sam si mislila, sideći osam uri na dan u uredu i gledajući van u dvor zgrade ministarstva a vani je svitilo sunce ili padala kiša: Ča ovde zapravo djelam? Slišim simo? Ljubim naturu, gibanje, kretanje u njoj; i ćutila sam se kot neki uznik, ki ima još toliko i toliko ljet za odsidit...

Kad sam 2017. ljeta išla u mirovinu, pisanje pendlerskih pjesam bilo je završeno. Tada sam imala želju, neke od njih (najbolje?!) sažeti u jednoj knjigi, jer sam nekako ćutila, da su morebit vridne publiciranja. A ča se tiče pjesme „Katkada

kasno u noć“, ona je svakako jedna od onih, ka mi se najbolje vidi, ka mi se morebit najbolje ugodala. A zvana toga nekako spominje na pjesmu Dragutina Tadijanovića „Dugo u noć, u zimsku bijelu noć“.

Prikzutra će se knjiga predstaviti u Hrvatskom centru u Beču. Drži mi palce, da sve ide dobro...

Srdačno te pozdravlja i ti želji sve najbolje

Doroteja

Draga i cijenjena Dorothea!

Neka nikako zeti za veliko nametanje ovoga što pišem sada o Tvojim dvojezičnoj zbirci „Od jutra do noći“ / Ein Buch über das Pendeln“ čisto privatno. Dobio sam knjigu od Petre u hkdc-u i pročitao sam ju od A do Z (u hrvatskom jeziku bi morali kazati do Ž), – i bio sam, kako bi to u knj. hrv. jeziku rekli zabezeknut, tj. presenećen, prenategnuto za razumivanje. Zvanaredna je knjiga, u tom nima nikakove sumnje. Odgovara točno današnjem životu i tomu o čemu govori. Ravno to me uznemirava, ar je svakako iznad prosječne intelektualne vrijednosti naše literarne stvarnosti. A da li će naši (ili nimškogovoreći sugradjani) to razumiti, u tom jako sumljam. Prediboka, preopširna je sadržajna linija pjesam, ke nam se činu jako jednostavnim (ali nisu to!), imaju jako diboku, škuru, zdvojnju pozadinu kot perspektivu modernoga, slobodnoga života. A u čemu nam je ta sloboda? Iz pjesam to jasno vidimo, da smo vezani uz općeprihvaćeni, neumoljivi željezni red (knj. jezik) našega društva.

Za mene je esencijalna pjesma „katkad kasno u noći“ u koj majka u jako skromni okolnosti živi svoju slobodu i odredi svoje vrime djelovanja (ne po sindikatu odredjenom vrimenu djelatnosti). Ona djela u kasnoj noći kada je imala vrimena i za štati. Imamo toga vrimena još danas? Čitamo u vlaku, u autobusu. Što se je prominilo od kmetske odvisnosti do danas? S tim da smo prominili gospodare, političke krilatice na dobro glušeće modernoga vrimena, nikako ne znači da je to tako i lipše. Dali smo se u novu odvisnost „pendlerstva“ i mislimo, da nam je puno bolje od onoga staroga. Ali znam dobro da nimamo drugačije mogućnosti! Pokažite nam to! – tako da Vam moremo i vjerovati.

Deprimirala i potukla me je pjesmarica, ar ima samo pesimističke strani svakidašnjega života prez izbora na slobodu, dokaz pjesma „za kruh!“ A tako je bilo za vrime feudalizma, seljenja u grade, prik morja, pendlanje, za vrime Hitlera

i za vrime Robaka. Razmišljao sam, zač nimamo narodnih jačak o industrijalizaciji, pendlanju, zvana vorištanskih djelačic u Pundrofu (Pottendorf)? Je to zatupljenje narodnoga duha ili ima i nekakove druge uzroke? Nisam još došao do kraja.

Ali da dojdem sada ja do kraja: knjiga je za svoju tematiku napisana zvanarednom točnošću u prikazi i jeziku strašne pustine pendlerstva. I sada bolje razumim Sinovatzovu izreku: da kad pendleri na petak dojdou domom, idu u seosku krčmu i odanle projdu na ponediljak na svoje djelo. Strašno za familije, žene, dicu – kolika je pustoš, praznina tih duš?

Izvanredno dobro, ćutljivo, psihološki rafinirano je ilustrirana knjiga fotoslikami. Znam da je danas važnije od teksta!? Ali ovde tekst i slike načinjaju jednu svršeno stopljenu jedinicu. I u stravičnosti je čuda lipote! Naježi nam se koža, ali odgovara istini.

Zato Ti se posebno zahvaljujem, da si mi otprla poseban put u našu stvarnost, za razumivanje naše današnjice, našega kulturnoga i jezičnoga stanja. Izgleda, da smo došli na odredjenu granicu naše egzistencije, preokret, ki znači isto tako ostati u tradicionalističkom duhu naše narodne bitnosti ili odbaciti, othitati sve za „trbuhom i kruhom!“ – to nam je jako bitno pitanje a to ima jako velike posljedice za našu narodnu kulturu.

Jezovito, strahopoćitanjem ćitam ove presudne rede, ke si ostvarila sada dvojezično. Da li će to ki razumiti u nimškom jeziku, tu strahovitu bol, ka je poznata i u nimški seli (njih ali ne boli toliko), ali u hrvatski se puno teže nadliga na duše?

Pozdravljam Te od srca i ćudim Ti se, akoprem mislim, da razumivanje s ove i one strani ne postoji (neće postojati!). Život će nas pogaziti, ne od kulturno-jezične strani (za ku smo si krivi sami!) nego brigom za svakidašnji kruh.

Oprosti, Nikola

PS: Vidim ali, da je Matica u 4. br. o. lj. opisala knjigu, no naši spametnjakovići još ne! NB

Dopisivanje NB-DZ, 25. aprila 2022.

Za HN blog priredio IR: www.hrvatskenovine.blog